

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESAS TIESNESIS

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV 1010

Tālrunis: 67830735, 67210274 Fakss: 67830770

e-mail: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

Satversmes tiesas tiesneša

Gunāra Kusiņa

ATSEVIŠĶĀS DOMAS

Rīgā 2017. gada 8. decembrī

lietā Nr. 2017-07-01

“Par Izglītības likuma 50. panta 1. punkta, ciktāl tas liedz personai, kura tikusi sodīta par smagu vai sevišķi smagu noziegumu, tiesības strādāt par pedagogu, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 106. pantam”

1. Satversmes tiesa 2017. gada 24. novembrī pieņēma spriedumu lietā Nr. 2017-07-01 “Par Izglītības likuma 50. panta 1. punkta, ciktāl tas liedz personai, kura tikusi sodīta par smagu vai sevišķi smagu noziegumu, tiesības strādāt par pedagogu, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 106. pantam” (turpmāk – Spriedums), ar kuru atzina apstrīdēto normu par neatbilstošu Satversmes 106. pantam.

Piekrītu Spriedumā norādītajam, ka apstrīdētā norma ierobežo personai Satversmes 106. panta pirmajā teikumā noteiktās tiesības, šis ierobežojums ir noteikts ar likumu un tam ir vairāki leģitīmie mērķi: citu cilvēku tiesību aizsardzība, sabiedrības tikumības un labklājības aizsardzība.

Tomēr nevaru piekrist Sprieduma secinājumiem, kas bijuši par pamatu apstrīdētajā normā ietvertā ierobežojuma atzīšanai par neatbilstošu samērīguma principam.

Argumentējot savu viedokli, izmantošu Spriedumā lietotos saīsinājumus.

2. Spriedumā norādīts, ka apstrīdētajā normā ietvertais aizliegums ir uzskatāms par absolūtu (*sk. Sprieduma 12.3. punktu*). Absolūti aizliegumi strādāt konkrētās profesijās personām, kuras sodītas par kādu noziedzīgu nodarījumu izdarīšanu, ir paredzēti arī vairākos citos normatīvajos aktos. No Spriedumā ietvertajiem secinājumiem kopumā izriet, ka likumdevējs ir tiesīgs noteikt šādus aizliegumus (*sk. arī Sprieduma 16.1. punktu*). Absolūtā aizlieguma pastāvēšana pati par sevi uzreiz nenozīmē tā neatbilstību Satversmei.

Satversmes tiesa izskatāmajā lietā papildus jau iepriekš izmantotajiem “pamattiesību ierobežojuma pārbaudes testa” kritērijiem norāda uz vairākiem citiem kritērijiem, kas jāpārbauda, vērtējot absolūtā aizlieguma satversmību (*sk. Sprieduma 19. punktu*). Proti, Spriedumā, atsaucoties uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas atziņām, tiek noteikta īpaša pārbaudes metodoloģija tieši absolūtā aizlieguma satversmības izvērtēšanai. Piekrītu, ka objektīvai un vispusīgai absolūtā aizlieguma satversmības izvērtēšanai, metodoloģija ir nepieciešama. Taču ar minēto jauno metodoloģiju tiek noteikts augstāks pamatojuma un izvērtējuma standarts likumdošanas procesā. Tādēļ ar šo standartu likumdevējam izvirzītajām prasībām jābūt ne tikai skaidrām un precīzām, bet arī izsvērtām un tām jāņem vērā likumdošanas procesam raksturīgā specifika.

Spriedumā likumdevējam ir izvirzīta prasība izvērtēt absolūtā aizlieguma būtību un piemērošanas sekas (*sk. Sprieduma 19.2. punktu*). Turklāt no vairākām Spriedumā ietvertajām atziņām nepārprotami secināms, ka šādam izvērtējumam jābūt ļoti detalizētam. Tā Spriedumā norādīts uz faktu, ka Krimināllikuma sevišķajā daļā ir 200 panti, kuros paredzēta atbildība par smagiem un sevišķi smagiem noziegumiem, kopējais uz minētajiem noziegumiem attiecināto pantu dispozīciju skaits ir 322. Ņemot vērā minēto, Satversmes tiesa secina, ka likumdevējam bijis jāizvērtē, kādas intereses apdraud minētie noziegumi, un jāpamato, ka par jebkuru no tiem sodītām personām nosakāms aizliegums jebkad strādāt par pedagogu (*sk. Sprieduma 19.2.1. punktu*).

Satversmes tiesas nolēmumos ir atzīts, ka likumdevējam ir jānosaka būtiskākie, ilgākam laika posmam piemērojamie noteikumi, nevis sīki jāapraksta katrs tiesiskais sastāvs. Likumi nevar kļūt pārāk sastinguši un kazuistiski, jo tad tie vairs nebūtu taisnīgi (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2008. gada 16. decembra sprieduma lietā Nr. 2008-09-0106 7.2. punktu*). Ar tiesību normu nav iespējams regulēt visas

iespējamās situācijas, tai jānodrošina pietiekama abstrakcijas (vispārīguma) pakāpe. Manuprāt, tādēļ likumdevējam, arī pamatojot absolūto aizliegumu, ir tiesības noteiktā veidā grupēt vai tipizēt situācijas, uz kādām šis aizliegums varētu attiekties, nevis izvērtēt pilnīgi visas iespējamības un vērtēt jebkuru noziedzīgā nodarījuma sastāvu.

Līdz ar to uzskatu, ka prasības, kas likumdevējam tiek izvirzītas attiecībā uz absolūtā aizlieguma izvērtēšanu, nevar būt pārmērīgas. Pretējā gadījumā šīs prasības kļūs neizpildāmas.

3. Satversmes tiesa ir atzinusi, ka tai ir jāpārbauda, vai konkrētajā gadījumā pastāv saudzējošāki līdzekļi pamattiesību ierobežojuma leģitīmā mērķa sasniegšanai. Konstatējot, ka ir kaut viens pamattiesības mazāk ierobežojošs līdzeklis, ir arī pamats atzīt, ka apstrīdētā norma neatbilst samērīguma principam (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2009. gada 23. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2008-42-01 17.2. punktu*). Tomēr saudzējošāks līdzeklis ir nevis jebkurš cits, bet tikai tāds līdzeklis, ar kuru var sasniegt leģitīmo mērķi vismaz tādā pašā kvalitātē (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2010. gada 7. oktobra sprieduma lietā Nr. 2010-01-01 14. punktu*).

Spriedumā atzīts, ka pamattiesību ierobežojumam pastāv saudzējošāki līdzekļi, kas, ņemot vērā ar noziedzīgo nodarījumu apdraudētās intereses, mazāk ierobežotu personai Satversmes 106. pantā noteiktās pamattiesības (*sk. Sprieduma 19.4. punktu*). Proti, iespēja izvērtēt to, vai persona, kura sodīta par tīšu smagu vai sevišķi smagu noziegumu, drīkst strādāt par pedagogu, ļautu pamattiesību ierobežojuma leģitīmos mērķus sasniegt tādā pašā kvalitātē, kādā tie tiek sasniegti tagad (*sk. Sprieduma 19.3.2. punktu*).

Satversmes tiesas nolēmumos vairākkārt jau ticis norādīts, ka līdzeklis, kas personas tiesības ierobežo mazāk, bet vienlaikus prasa nesamērīgi lielu ieguldījumu no valsts, tostarp prasa papildu finanšu līdzekļus, nav uzskatāms par tādu, kas ļautu sasniegt ierobežojuma leģitīmo mērķi tādā pašā kvalitātē (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2010. gada 6. oktobra sprieduma lietā Nr. 2009-113-0106 19.2. punktu*).

Individuāla izvērtēšana attiecībā uz visām personām, kas sodītas par smagiem un sevišķi smagiem noziegumiem ievērojami palielinās Kvalitātes dienesta darba apjomu. Šāda izvērtējuma nodrošināšanai neizbēgami būs nepieciešami darbinieki, kas to vērtēs, kā arī papildu laiks un finanšu līdzekļi. Turklāt, ievērojot to, ka Kvalitātes

dienesta lēmums ir apstrīdams Izglītības un zinātnes ministrijā, bet ministrijas lēmums – pārsūdzams administratīvajā tiesā, palielināsies arī šo institūciju darba apjoms. Ja, pēc Satversmes tiesas ieskata, minētais līdzeklis ir saudzējošāks un var sasniegt noteiktos leģitīmos mērķus tādā pašā kvalitātē, tiesai bija jānorāda, kādēļ tās līdzšinējā praksē izteiktā atziņa par līdzekļiem, kas prasa papildu ieguldījumu no valsts, izskatāmajā lietā nav piemērojama. Spriedumā tas nav ietverts.

Tādēļ uzskatu, ka Spriedumā par saudzējošāku atzītais līdzeklis neļaus sasniegt ierobežojuma leģitīmos mērķus – citu cilvēku tiesību aizsardzību, sabiedrības tikumības un labklājības aizsardzību – tādā pašā kvalitātē, kādā tie tiek sasniegti šobrīd.

Satversmes tiesas tiesnesis

G. Kusiņš